

Runer frå utgravingane i Trondheim bygrunn 1971–94

Med eit tillegg av nyfunne innskrifter elles frå byen (N774–N894)
Av Jan Ragnar Hagland

(Manus til "Norges Innskrifter med de yngre Runer" (NlyR) bind 7)

KJØPMANNSGATA 20-26 (FOLKEBIBLIOTEKSTOMTA)

VII. EITT- OG TO-ORDSINNSKIFTER UTAN SETNINGSFORM

[**851**] N-38298. (Tidlegare omtala: Hagland 1986: 48; 1988b: 23; 1990b: [42]; 1994c:255.)

Innskrifta står på ei sverdslire av lær, 373 mm lang og 53 mm på det breiaste. Funnet vart gjort i 1976, felt FH, hovudfase 2. Det tilseier arkeologisk datering av funnkonteksten til ein periode som strekkjer seg frå slutten av 900-talet til midten av 1000-talet. Det synest såleis å vera ei av dei eldste innskriftene vi har i tilfanget frå Folkebibliotekstomta. Denne sverdslira er ei av i alt 38 slirefragment av lær frå Folkebibliotekstomta (Marstein 1989: 97-102 og 171). Ingen av slirene er heile. To av dei største fragmenta er funne i hovudfase 2, den eine er altså denne med runeinnskrift. Jamvel om sikre argument vantar, har det faktum at slirene berre er funne som fragment, tentativt vore tolka som teikn på omattbruk av læret. Desse omstenda ved dette spesielle funnmaterialet gjer at atterhald må takast for at gjenstandane gjennomgåande kan vera monaleg eldre enn dateringa av fasane dei er funne i. Innskrifta på denne slira frå fase 2 står eit godt stykke inn på breisida av slira i god avstand frå kant (ca. 65 mm). Ho er 35 mm lang og runene ca. 22 mm høge. Ettersom runene er rissa inn på lær, er dei ikkje så lett synlege, men risset er likevel så godt bevart at det ikkje er problem med lese måten. Innskrifta er plassert mellom to langsgåande saumar i god avstand frå bae endar av det bevarte slirefragmentet (jf. ill.). R. 1 er kortkvist **s** med eit mogleg, men nokså uvisst punkt i nedre enden. Bogen på r. 3 (**r**) er open. Kvisten går nesten parallelt med staven frå enden av bogen og ned til grunnlina. R. 4 har enkeltsidig kvist ned til venstre. Parallelt med det opphavlege risset er det 4-5 mm ned frå toppen av r. 6 gjort eit kraftigare (ekstra) riss kloss i staven. Det ser helst ut til å vera meint som freistnad på dobbeltskjering for å tydeleggjera toppen av staven som i utgangspunktet synest å vera svakt rissa.

ʃʀɪþɪ

s k r a þ i

Skráði [?] `Den som sárar, skjér opp'[?]

Innskrifta slik ho står, kan innhaldsmessig ikkje lett identifiserast med tidlegare belagt

ordtilfang i norrønt. Ein mogleg emendasjon kunne vera å sjå r. 3 og 4 som omstokka, og at innskrifta såleis kunne gi mannsnamnet *Skarði*. Namnet er belagt på to runesteinar frå Jæren (N244 - Helland II og N247 Skadberg). Det er elles kjent frå vokstavlene frå Hopperstad kyrkje i Sogn (DN XIII: 2) og i svenske innskrifter (jf. t. SÖ 133, U 769). Runeinnskriftene frå Jæren er daterte til tida kring 1100 (N244) og "minst en mannsalder eldre" enn det (N247, jf. NIyR III: 226). Vokstavlene frå Sogn er daterte til slutten av 1200-talet. Lind (1921: 316) reknar med at namnet har sitt opphav i eit tilnamn med tydinga "den haremynte". Om det er dette namnet som ligg attom innskrifta her, vil ho måtta sjåast som ei eigarinnnskrift, og ei slik oppfatning vil ha støtte i mange parallelle døme.

Ein emendasjon som dette vil likevel alltid vera uviss. Lesen slik ho står, kan innskrifta formelt sjåast som ei verbalform i 3. pers. sg. pret. (*skrá* - *skráði*). Dette verbet er berre ordboksbelagt i norrønt med tydinga 'skrive opp, fastsetja (skriftleg), bokføra'. Det gir ikkje særleg god mening i denne samanhengen. Ivar Aasen (1873: 685) gir verbet *skraa* med tydinga "1) kløve, spalte; især Jærn. Ork. 2) opskjære i Stumper, især Tobak til Tygning. Visstnok nyere Ord, maaske for skraada, jf. skræda". Det er vel ikkje heilt klårt kva Aasen her meiner med at ordet er av nyare dato. Det finst i alle fall i dansk med same tyding (jf. ODS X *skraa*). Der er det liksom *skræda* i norsk sett i samband med mnt. *schrâden* og nt. *schra(d)en*, 'skjera' (jf. òg Torp 1919: 626f). Mnt. har elles subst. *schrót/schrát* av same rot og tyding "afgesneden stuk" (de Vries 1971: 665), mht. har desse subst. ordboksført med tyding "hieb, schnitt, wund" (Lexer 1876: 803). I ags. finst verbet *scréadian*, "Shred, cut up, pare, to prune" og subst. *scréad(e)* f, "a piece cut off, a shred, a screed, paring" (Bosworth and Toller 1976: 840). Ingen av desse belegga frå eldre tysk og ags. med grunnlag i ei rot *(s)greu- vil problemfritt gi eit norrønt verb *skrá* med tyding 'skjera, snitta' etc. Sett mot den bakgrunnen har Aasen truleg rett i at den tydinga av verbet i norske målføre må vera eit nyare ord, truleg lånt via dansk eller direkte frå mnt. Å sjå sekvensen **skraþi** på denne sverdslira som ei verbalform i 3. pers. sg. pret. vil i seg sjølv vera tvilsamt og vanskeleg å finna parallellar til i innskriftsmaterialet elles. Det vil derimot kunna gi mening om innskrifta kan sjåast som ei nominaldanning til den ovannemnde rota. Men i høve til dei belegg vi har frå andre eldre germanske språk, er heller ikkje det heilt endefram. Torp (1919: 627) reiser i samband med drøfting av etymologien til verbet *skræda* spørsmålet "om ikke der foreligger et germ. *skred- skjære (udvidelse av roten *sker)". I så fall vil det måtta vera ein parallell til t.d. utgangspunktet for dei ovannemnde belegga frå ags. Desse føreset vel helst ei vestgermansk form med *au*. Torps tanke vil i alle fall greitt kunna gi ei nordgermansk form med *_*. Belegget vi har overlevert gjennom denne innskrifta, har ytre form som ei *an*-stamme i norrønt. Spørsmålet er då om vi her kan ha å gjera med ei *n*-stammeavleiing med utgangspunkt i ei germansk rotutviding slik som Torp gjer framlegg om. Slike avleiingar vil kunna gi nomina agentis eller actionis (jf. Torp 1974: 13f). Vi har såleis kanskje å gjera med eit elles ubelagt ord *skráði* m som kunne tyda noko slikt som 'den som snittar, lagar sår'. Eitt ord utan språkleg kontekst slik vi har her, gjer sjølvst tanken uviss. Gjenstanden innskrifta står på, lagar likevel ein kontekst som kan stø ei slik tolking. Tilsvarande innskrifter på våpen er ikkje ukjende jf. t.d. vél kjende spydspissen frå Øvre Stabu med innskrifta **raunijaR** - 'den som røyner, prøver'.

Eit mogleg ord *skráði* m vil i tilfelle også kunna sjåast som ei parallell orddanning til ordet *skrjóðr* eller *skrjáðr* m, som let til å vera av same rot. Ordet er kjent frå Snorre Edda som heiti for 'mann' med eit innhald som har vore sett på som dunkelt (Strömback 1935: 110, Jóhannesson 1956: 842). Eit mannsheiti med grunntyding 'den som utfører snitt/sår e.l.' vil i tilfelle kunna gi god mening innom râmene for norrøn poetisk språkbruk.

Med alle dei atterhald som nødvendigvis må takast i eit tilfelle som dette, kan det likevel vera at vi i denne innskrifta har å gjera med eit norrønt hapax legomenon.